

**Catalans a la costa oest del Canadà :
Els catalans a la Colúmbia Britànica al s.XVIII**

Angelina Miró

Índex

<i>PRÒLEG: Angelina Miró, l'autora del treball</i>	3
<i>NUU-CHAH-NULTH: Els nadius de NOOTKA SOUND</i>	4
<i>Pere d'Alberní, capità de la Companyia de Voluntaris Catalans a Nootka, B.C., Canadà (1790-1792)</i>	7
<i>Felip Bauza i Cañas, capità de navili i científic, un mallorquí a les costes de la Colúmbia Britànica</i>	9
<i>Fra Magí Català i Guasch</i>	11
<i>Fra Joan Crespí i Fiol</i>	13
<i>Joan Josep de la Creu Espí</i>	14
<i>Joan Pérez Hernandez, el primer home blanc en navegar per les costes de la Colúmbia Britànica</i>	15
<i>Fra Josep Espí</i>	17
<i>Salvador Fidalgo, un altre català a la història de la Colúmbia Britànica</i>	18
<i>Tomàs de Súria</i>	20
<i>La Companyia de Voluntaris de Catalunya</i>	21
<i>Proclamació del dia 11 de Març de 2002 com a dia de Pere d'Alberní</i>	24
<i>Proclamació del dia 11 de Setembre de 1994 com a 'Catalan Heritage Day'</i>	25
<i>Topònims</i>	26
<i>Annexos A</i>	28
Acta literal de la partida de baptisme de Pere a'Alberní	28
Còpia de l'acta de defunció de Pere d'Alberní	29
Acta literal de la partida de baptisme de Joan Baptista Crespí	30
Acta literal de la partida de baptisme de Fra Mmagí Català Guasch	31
Partida de baptisme de Salvador Fidalgo	32
Acta literal de la partida de baptisme de Llorens Socies	33
Vaixells	34
<i>Annexos B</i>	35
El Chief Maquinna	35
Vaixell Santiago	36
Uniforme	37
Fuerte San Miguel	38
<i>Conferència d'Angelina Miró al Vancouver Museum, del 9 de març de 2002. (Anglès)</i>	39

PRÒLEG: Angelina Miró, l'autora del treball

L'Angelina Miro va néixer a Barcelona l'any 1940. És casada, amb dos fills i va anar-se'n al Canadà l'any 1980.

És Mestra de magisteri per l'Escola de Magisteri de Barcelona i Professora Mercantil per la universitat de Barcelona. Ha treballat com a professora de Formació Professional a Catalunya abans d'anar-se'n al Canadà, i allà mateix ha fet de professora de castellà per gent gran. El seu interès principal ha estat sempre l'història dels catalans que varen tenir que marxar de la seva terra per diferents raons i especialment a la Colúmbia Britànica.

El govern de la província de la Colúmbia Britànica li va donar l'oportunitat de proclamar el dia de Catalunya i també el dia d'en Pere d'Alberní, i això per a ella ja és un gran reconeixement. És una de les fundadores del Casal Català de Vancouver/Canadà i ha estat a la seva Junta per mes de 20 anys com a Vocal de Relacions Institucionals. Ha participat a les Trobades de Casals Catalans fetes a Barcelona i a Girona, aquesta última el mes de febrer de 2005.

Al nostre país, l'Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana (IPECC) li va concedir el Premi Batista Roca.

Des de la Fundació, gràcies Angelina

NUU-CHAH-NULTH: Els nadius de NOOTKA SOUND

A la costa Nord-oest del Pacífic, que va des de Alaska fins a la desembocadura del riu Columbia (entre els actuals estats de Washington i Oregon) s'hi poden trobar set nacions indígenes importants:

- COSTA SALISH
- KWAKIUTL
- BELLA COOLA
- TSIMSHIAN
- TLINKIT
- HAIDA
- NUU-CHAH-NULTH

Aquesta costa és molt muntanyosa, amb moltes illes, fiords i canals. El seu clima és suau, humit i amb moltes precipitacions, la qual cosa fa que els boscos siguin impenetrables i exuberants. Els arbres que creixen millor són els grans cedres vermells o grocs, que constitueixen la matèria primera per als primers pobladors d'aquesta costa. La cultura que van desenvolupar aprofita la fusta del cedre per construir les grans cases, els totems (expressió artística més monumental de la seva cultura), les seves eines i caixes per guardar el menjar entre d'altres aplicacions. De l'escorça d'aquests arbres fan els barrets de cap, la roba, les esteres i les seves frasadetes o mantes "chilkat", per fer aquests últims barrejaven l'escorça del cedre amb pells de gosos blancs que tenien a les cases, avui desapareguts.

Aquestes nacions basaven la seva economia amb la caça, pesca i recollida de tots els productes vegetals tan abundosos per el clima tan adient. Viuen en poblats sedentaris semipermanents on hi construïen les grans cases. Les tendes còniques de pells, o "tipis", els tenien com a cases portatils per anar a pescar, recollir i caçar durant l'estiu. Aquests aliments es processaven pel hivern, així van desenvolupar les tècniques per fer salmó fumat, conservar els gers i les morenes en caixes de cedre dins d'oli de peix, secar diversos fruits dins de cistelles... L'abundància de recursos va facilitar que es desenvolupessin noves formes d'art, en el que es difonien les seves llegendes durant els mesos més freds.

Totes aquestes nacions tenien un sistema de vida molt semblant. Només havia entre elles algunes petites diferències en quan a alguns costums adients de cada nació i la llengua que parlava cada grup lingüístic d'aquestes nacions.

La tribu o nació de NUU-CHAH-NULTH (anomenada *Nootka* pels colonitzadors) pertany al grup lingüístic anomenat WAKASHAN, aquesta llengua té dues branques importants que són la Kwakiutl i la Nuu-Chah-Nulth. El territori de Nuu-Chah-Nulth està situat a la costa oest de l'Illa de Vancouver, B.C. (CANADA). En aquest territori, concretament a Nootka Sound, és a on van construir el primer establiment els espanyols i que va estar en funcionament des de l'any 1789 al 1795. La nació Nootka prefereix que s'els conegui com NUU-CHAH-NULTH no com NOOTKA. La paraula Nootka és una transliteració fonètica errònia que li va posar als nadius el capità James Cook quan va viatjar l'any 1778 per aquestes costes.

El mallorquí Juan Perez Hernandez va ésser el primer europeu en viatjar per aquests indrets l'any 1774, va fer intercanvi de coses amb aquests nadius. El coure, per ells era un material molt important, es feia servir de moneda de canvi pel comerç de les pells.

Quan els espanyols estaven establerts a Nootka Sound, gràcies al capità dels Voluntaris de Catalunya, Pere d'Alberní, varen fer molta bona amistat amb el cap del clan Mowachaht/Muchalaht de la nació Nuu-chah-nulth o Nootka, anomenat Maquinna o Macuina pels espanyols.

Els Nuu-chah-nulth, són els grans caçadors de balenes i els grans constructors de canoes de la costa del Nord-oest. Les canoes estan fetes de un sol tronc de cedre vermell esculpit i decorat. Amb capacitats de fins a setanta persones, poden navegar a alta mar. També s'utilitzaven pel comerç, amb rutes que van de l'Illa de Kodiak (Alaska) fins a la Baixa Califòrnia (Mèxic).

Els nadius d'aquesta costa del Nord-oest del Pacífic estan agrupats en fràtries, clans, llinatges i famílies. Es reconeixen entre ells gràcies a les representacions d'animals o éssers mitològics que té cada família o clan. Els animals per ells són sagrats. Creuen en la reencarnació i utilitzen els emblemes d'animals per representar-los a les

seves cases, totems, cofres, caixes, objectes cerimonials, mascare, i mantells. Cada clan té el nom de un animal (l'ocell tro, el corb, l'os, el salmó, la balena, etc.). De manera similar a la societat europea, la societat nadiua tradicional era una societat de classes dividida en: nobles o "Tais" i els seus familiars "Taiscatlatil", plebeus o "Mes-chines" i esclaus. Es pertenyia a cada classe per el fet d'haver nascut dins d'aquesta. Els nobles ocupaven els llocs més alts de la societat, no treballaven mai, els carrecs eran hereditaris, posseïan drets territorials i privilegis dins de les ceremonies. Els plebeus no tenien drets territorials i eran la força laboral. Els esclaus era gent que capturaven a les guerres tribals o en intercanvis que feïan.

Dividïan el temps en llunes i el any tenia catorze mesos de 20 dies, el juliol era el primer mes de l'any. Nomes comptaven fins a deu i no tenien escritura. Eran polígams.

El seu sistema de govern era patriarcal així que Maquinna era el Pare de tots, el rei o cap i el Sacerdot, que tenia i mantenïa tots els secrets de la seva religió. La seva cronologia es remontava a la vinguda del seu Déu bo "Qua-utz" per mar amb una canoa de coure i que va ésser el que crea el primer home, per això quan Joan Perez Hernandez va arribar a aquestes costes varen creure que era el seu Déu que tornava per castigar-los i varen fugir a les muntanyes a amagar-se. Tenia un altre Déu dolent "Matlox" que era el que els donava les guerres, les enfermetats i la mort.

La festa o cerimònia principal era el POTLATCH, aquesta festa es feïa amb motiu d'alguna ocasió important dins de la tribu. A la festa es repertien gran quantitat de menjar, també molts regals, que l'anfitrió que la feïa havia estat recollint durant alguns anys. Es dramatitzaven episodis històrics i mitològics en relació amb els orígens de noms, títols, clans o llinatges del anfitrió, feïan servir mascare per les representacions acompanyades de dances, música i cançons. El govern del Canadà, amb la voluntat de fer desaparèixer les cultures autòctones, va prohibir durant molts anys el *Potlatch*, sota l'excusa l'empobriment material de la família organitzadora. Cal remarcar que una de les funcions principals del *Potlatch* era preservar el prestigi del clan i la família, les seves tradicions i la seva cultura. Econòmicament suposava una redistribució de la riquesa acumulada pels més rics vers tots els membres de la comunitat.

Els colors que utilitzen per decorar el seu art son colors primaris com el negre, vermell, verd o blau i groc. L'art dels nadius més important i reconegut arreu del món son els TOTEMS, o Pals Heràldic. El totem és un tronc d'arbre de cedre vermell esculpit d'animals sagrats o figures mitològiques i pintat o no. Per els nadius es la forma de expressar-se i de donar a conèixer la seva història i la seva espiritualitat, ja que no tenen escritura. De totems ni hi han de diferents classes:

- El totem que es posa a les façanes de les cases o a l'interior per sostenir la casa. Aquest és l'escut heràldic o emblema de la família que l'encarregà. Les cases no tenen finestres i la porta per entrar a la casa sempre coincideix amb la boca del animal que està esculpida a la façana de la casa. El *Shamà* és la persona encarregada d'escollir l'arbre idoni i beneir-lo, per fer totes les obres d'art com els totems i les canoes.
- Els memorials, que recordant algun fet important per la tribu.
- Els mortuoris, que es col·loquen a l'enterrament d'algun cap important de la tribu. Les despulles dels caps han d'estar a dalt dels arbres, no es així amb les dels plebeus o esclaus que són enterrats a terra.
- Els de benvinguda.
- Els de deures.

A Yuquot (Illa de Vancouver) hi ha una sèrie de totems contemporanis dintre d'un context tradicional col·locat per els nadius de Nootka i també hi ha una capella en el lloc a on hi havia el fort o castell espanyol.

L'art dels Nuu-Chah-Nulth és naturalista, expressiu i dona a conèixer moltes vegades l'estat d'ànim del artista. La seva iconografia està representada per la balena i el ocell-aguila- tro -*Thunderbird*- amb associació de la serp llampec. El ocell tro és l'emblema associat als drets hereditaris del Cap de la tribu Nootka.

La societat indígena d'aquestes nacions, es va trasbalsar totalment a partir de la arribada del home blanc. La cultura tradicional va quasi desaparèixer ja que obligaven als fills a anar a les escoles religioses dels blancs per aprendre la cultura occidental. Escoles on estava absolutament prohibit parlar la seva llengua. Aquest desgavell

cultural i social comença a començar a ser superat durant aquest darrers vint anys, quan els nadius varen començar a tornar a les seves arrels.

La cultura tradicional es extremadament respectuosa amb l'entorn natural que els envolta i ultimament estan lluitant ecològicament per conservar la integritat de l'ecosistema dels seus territoris ancestrals. Així mateix tenen obert el procés de negociació d'un tractat amb la província de la British Columbia, a fi d'obtenir el reconeixement dels seus drets, la devolució de part del seu territori, compensació per les pèrdues i establiment d'autogovern en el territori retornat.

Angelina Miró

Pere d'Alberní, capità de la Companyia de Voluntaris Catalans a Nootka, B.C., Canadà (1790-1792)

El 29 d'agost de 1789, el Virrei En Manuel Antonio Flores, ordenà que un destacament dels Voluntaris de Catalunya, s'envies a Nootka Sound (Illa de Vancouver) per re-establir de nou el fortí o castell espanyol, que havia estat construït per En Esteban José Martínez l'any 1789 i abandonat més tard davant la crisi o incident aparegut, quan en Martínez captura uns vaixells anglesos i, a més a més matà a un familiar del cap del clan dels nadius de Nootka, se suposa, en defensa pròpia.

L'incident de la captura dels vaixells anglesos originà el que es va anomenar la Controvèrsia o Crisi de Nootka, per la qual, Espanya i Anglaterra gairebé arribaren a una batalla armada al voler tots dos els drets a la possessió dels territoris de la costa del Nord-oest del Pacífic. Espanya havia enviat diverses expedicions a aquestes costes durant el període de 1774 a 1789 i havia estat la primera en navegar per aquests llocs l'any 1774, enviant el vaixell Santiago comandat per Joan Pérez Hernández.

El destacament militar escollit va ésser la primera Companyia dels Voluntaris de Catalunya amb el seu capità Pere d'Alberní, que en aquell moment estaven destinats a Guadalajara (Mèxic). Aquests militars, amb un total de prop vuitanta homes, varen viatjar de Guadalajara al Departament Marítim de San Blas (Mèxic). Aquest departament marítim era el lloc d'on sortien totes els vaixells cap al nord. Una vegada arribats a San Blas varen formar part de l'expedició d'exploració d'En Francisco Eliza. Aquesta expedició estava formada per els vaixells: Concepción, sota el comandament d' Eliza; el San Carlos, sota el comandament d'en Salvador Fidalgo i el *Princesa Real* sota el comandament d'en Manuel Quimper. Sortia de San Blas el 3 de febrer de 1790 i arribava a Nootka el 5 de abril de 1790.

Durant el viatge a Nootka, Alberní va estar arrestat 70 dies a la seva cabina del vaixell *Concepción* per haver discutit, abans de sortir amb un alt oficial espanyol, al demanar que els seus homes rebessin els havers que s'els devia i també un equip adequat per el lloc on anaven.

Quan Alberní arribà al fortí espanyol de Nootka, va haver-lo de reconstruir, ja que havia estat desmantel·lat. Va col·locar 20 canons i va distribuir als seus homes en llocs estratègics per a la defensa, tant per terra com per mar. Va fer barracons, la casa del comandant, la casa del capità, forns, fragues, infermeria, cultivà totes classe de verdures. Alberní va ésser el primer home blanc que va conrear un hort en el que avui és la província canadenca de la Columbia Britànica. Va fer un registre amb les temperatures mesurades, va fer un primer diccionari de 630 paraules natives amb la seva equivalència a l'espanyol i també va fabricar una cervesa antiescorbútica treta de les coníferes. En una paraula, va construir, organitzà i administrà el fort per al benestar dels seus habitants i dels viatgers que arribaven al seu port, mentrestant molts dels seus homes participaven amb les exploracions d'Alaska i l'estret de Juan de Fuca acompanyant als exploradors espanyols.

Totes les dades que Alberní recopil·là van ser usades mes tard per Moziño, escriptor de "Noticias de Nootka", que formava part de l'expedició de Bodega-Quadra (1792) i per Malaspina (1791) en el seu viatge científic per tot el món. Segons Moziño es va sapiguer guanyar l'estimació i el respecte de tots els que l'envoltaven, inclosos els nadius, als quals per afalagar-los va compondre un vers dedicat al seu cap Maquinna, amb la música del Mámbru. La lletra de la cançó deia:

*Macuina, Macuina, Macuina,
Es un gran Príncep, amic nostre
Espanya, Espanya, Espanya
Es amiga de Macuina i Nootka*

Aquesta cançó es va fer molt popular, fins el punt que l'explorador Narváez la va escoltar a l'altra punta de l'illa i a prop de Point Grey (Narváez va arribar a lo que avui es avui la ciutat de Vancouver un any abans que el capità anglès, Vancouver. L'estanca d'Alberní a Nootka va coincidir també amb el major nombre d'exploradors espanyols i viatgers de altres nacionalitats en aquella àrea.

Un cop acomplert la feina encarregada per la Corona espanyola, i després d'haver estat en el fortí espanyol mes de dos anys va rebre l'ordre de tornar al Departament Marítim de San Blas. El nomenament que se li va donar per ordre reial i a través del Virrei Revillagigedo, va ésser el de Governador i Comandant d'Armes del castell o fortificació de Nootka.

Pere d'Alberní havia nascut a Tortosa/Espanya un 30 de gener de 1747, dins de una família benestant i noble. El seu pare, Jaume Alberní, era notari públic i "ciutadà honorat de Barcelona", aquest, se havia casat el 24 de juny de 1728 i havia tingut cinc fills varons i dues filles, tots els fills menys l'hereu varen ésser militars. Pere d'Alberní morí als 55 anys de hidropesia a Monterrey (Califòrnia) un 11 de març de l'any 1802, se havia casat amb Juana Velez de Tepic (Mèxic), quan havia estat set anys de comandant de la guarnició de Nayarit (Mèxic).

L'escut dels Albernis, que es troba a la Catedral de Tortosa, es en quatre quarts, el primer ones de mar, el segon mans agafades en actitud d'encaixar, el tercer espasa i tres corones dels Aldana, i el quart dues esferes o dos medallons superposats parcialment.

La carrera militar d'en Pere d'Alberní comença al ingressar el 17-7-1762 al Segon Regiment d'Infanteria Lleugera de Catalunya, va participar llavors amb aquest cos i com a cadet a la campanya de Portugal (Guerra dels Set anys). D'aquest cos militar sortí mes tard la Companyia Franca de Voluntaris de Catalunya, amb la qual Alberní va servir durant mes de 38 anys. El mes de maig de 1767 sortia aquest cos militar de Cadis destinat primer a Cuba i al arribar aquí, a la colònia de Nova Espanya, Veracruz (Mèxic), a on arriba el Sotstinent Alberní el mes de agost de 1767.

A la colònia espanyola de Mèxic participa Alberní i els Voluntaris de Catalunya en diferents campanyes de submissió de les tribus indígenes. Serví el capità Alberní en guarnicions del centre i el Nord-Oest (Sonora de 1767 a 1771) de Mèxic com a tinent, capità i comandant. Va estar set anys a la província de Nayarit (Mèxic). Després de la seva estada de mes de dos anys a Nootka va estar vuit mesos com a comandant del fort de San Juan de Ulúa de Veracruz en funcions de Tinent Coronel del Rei d'aquesta plaça.

El mes d'abril de 1796, per ordre del Virrei de Nova Espanya, Branciforte, i junt amb la seva companyia, va anar a Califòrnia a on va arribar a ésser Comandant de totes les tropes militars destacades als forts espanyols de San Diego, Santa Barbara, San Francisco i Monterrey amb el carrec de Tinent Coronel graduat. L'any 1800 va ésser nomenat Governador interi de Califòrnia, lloc que ocupa fins que es va anomenar a un nou Governador.

Alberní era un home de gran caràcter, coratge, diplomàtic i que tenia molts recursos per solucionar bé els problemes que se li presentaven. Francisco Eliza batej el canal d'Alberní (Illa de Vancouver) en el seu honor i més tard el Capità Richards del H.M.S. Hecate nomenà *Port Alberní* a una ciutat de l'Illa de Vancouver l'any 1861. A les ciutats de Vancouver (Canadà) i Tortosa (Espanya) Alberní té el seu nom en sengles carrers.

Angelina Miró

Fonts documentals:

- Full de serveis d'en Pere d'Alberní de l'Arxiu General de Simancas, Valladolid/Espanya.
Arxiu Naval de Madrid/Espanya.
Arxiu General de la Nació de Mèxic.
- Bibliografia:
- Brancroft, Hubert H.: Historia de Califòrnia.
- Miró, Angelina : (Manuscrit) " Pedro de Alberní Teixidor-Los viajes de un Capitán de los Voluntarios de Cataluña al Virreinato de Nueva España y a la Costa del noroeste del Pacifico", 1997.
- Massip, J: "Pere d'Alberní". I Jornades d'estudis catalo-americans. 1984.
- Moziño, José Mariano: "Noticias de Nootka". editado por Alberto Carreño, 1913.
- Moziño, José Mariano: "Noticias de Nutka". McClelland & Stewart Limited, Toronto 1970.

Tesis:

- Sánchez, Joseph P.: "Pedro de Alberní, The Catalan Volunteer and the Spanish Claim to Nootka". Universidad de Arizona.
- Partida de baptisme de Pere d'Alberní.
- Acta de defunció de Pere d'Alberní.

Felip Bauza i Cañas, capità de navili i científic, un mallorquí a les costes de la Colúmbia Britànica

Felip Bauza va nèixer un 17 d'octubre de 1764 a Ciutat de Mallorca. Els seus pares eran Bartolomeu Bauza de Deià (Illa de Mallorca) i la seva mare Maria Cañas de Sant Quintí de Mediona (Principat de Catalunya).

Els pares van enviar al seu fill Felip a estudiar matemàtiques a la Academia de Pilots de la Marina a Cartagena, tot i no tenir masses diners per pagar-li els estudis. Allí va fer una carrera molt brillant i el 3 de desembre de 1773 va ésser nomenat Pilot de número i destinat al Departament de la Marina de Cartagena. Sortint llavors a navegar cap a Gibraltar i fent varies campanyes contra els anglesos.

El 30 de gener de 1786 era ja Segon Pilot de número i era enviat a viatjar a les ordres d'en Vicente Tofiño de San Miguel, per la seva intel·ligència en resoldre problemes de pilotatge i per fer unes cartes marítimes excel·lents. Durant aquest temps que va navegar amb Tofiño va fer un Atlas Marítim d'Espanya que va donar un gran honor al cos de la Marina espanyola.

El 14 de febrer de 1789 era ja Alferes de Fragata i mestre de dibuix a l'escola de Guardiamarins. Aquest càrrec no el va exercir mai ja que va ésser nomenat llavors Director de Cartes i Plànols de la corbeta *Descubierta*, i va passar a formar part de l'Expedició d'Alejandro Malaspina al voltant del món des de l'any 1789 al 1794.

Aquesta expedició estava formada per dos vaixells el *Descubierta* i el *Atrevida*. Varen sortir de Cadis el 30 de juliol de 1789. Van visitar Nootka Sound del 11 al 28 d'agost de 1791 i van tornar el 21 de setembre de 1794 a Cadis.

L'expedició de Malaspina va arribar fins el 60 graus latitud Nord i varen estar vuit dies ancorats al Port de Mulgrave, Badia de Yakutat, Alaska. Despres de viatjar per tos els voltants d'aquests llocs varen tornar cap al Sud i varen fer una estada desde el 11 al 28 d'agost de 1791 al Fort espanyol de Nootka Sound. Durant aquesta estada, Felip Bauza va recollir dades de la flora, fauna, cultura i costums dels habitants de Nootka Sound i va montar un observatori dins de una tenda de campanya per fer observacions astronòmiques. A més d'observacions en el camp de la geografia, hidrografia i cartografia, ciències que dominava molt bé, va fer molts plànols d'aquests llocs de la costa del Pacífic Nord-oest. Es pot dir que quasi va cartografiar tota la costa del Pacífic des de el pol Nord fins al pol Sud. Al Museu Naval de Madrid hi han dibuixos i plànols, originals, fets per ell de la Costa de la Colúmbia Britànica, Alaska i altres llocs del món.

Quasi al final de l'expedició d'Alejandro Malaspina al voltant del món, Bauza no va trobar-se be de salut i va decidir tornar a Espanya, abans, amb la fragata comandada per José Espinosa Tello, via Valparaiso i Buenos Aires. Va fer plànols també d'aquests llocs. Va arribar a Cadis, un 21 de desembre de 1794, tres mesos màs tard que els seus companys de navegació de l'expedició de Malaspina.

Una vegada a Espanya va anar a Madrid per publicar tots els plànols de l'expedició de Malaspina i que ell havia fet, pero al ser empresonat aquest últim es varen suspendre totes les publicacions d'aquest viatge.

El 24 d'agost de 1796 els seus superiors li varen donar l'ordre d'embarcar-se a la fragata *Mahonesa* per anar a lluitar un altre vegada contra els anglesos. Fet presoner, i posteriorment alliberat, va ser cridat el 29 de agost de 1797 a la Cort espanyola per encarregar-li la formació dins de la Direcció d'Hidrografia del Departament de Publicacions i de la Biblioteca. Feina que Bauza va fer tan bé que va col·locar a la Marina espanyola en un lloc honorífic entre les de Europa.

El 10 d'octubre de 1808 la Junta militar li encarrega un plànol de la frontera entre Espanya i França. A l'entrar Napoleó a Espanya, Bauza va tenir molts problemes ja que el nou govern va voler que'ls dongues tot el material que ell tenia en el seu poder, cosa que ell es va negar ha fer. Va sortir de Madrid a correuete amb 6 caixes plenas de material, cap a l'exili.

El 22 de juny de 1810 va ésser nomenat Vocal per fer un informe d'un pla de seguretat exterior a les colònies del Paraguai i Riu de la Plata.

A l'octubre de 1814 era Director Interí del Depósito Hidrográfico, passant a ésser propietari d'aquest càrrec per la mort d'en José Espinosa Tello el 10 de setembre de 1815.

Quan el rei Ferran VII va jurar la Constitució l'any 1820 va ésser nomenat Vocal de la Junta Suprema de Censura i el 13 de maig de 1821 era escollit per les Corts com individu de la Junta Protectora de la Llibertat d'Imprenta i se'l recomenava, per el Govern, per fer una nova divisió del territori nacional, acabant-lo el 18 de mars de 1821.

Bauza va ésser nomenat Diputat a Corts, carrec que va jurar el 22 de febrer de 1822 pero per Reial Decret del primer d'octubre de 1823 va tenir que abandonar Espanya, després de 49 anys de serveis, ja que Ferran VII comença a tiranitzar el pais. Es va refugiar a Gibraltar i va ésser condemnat a mort en absència i s'exilia a Anglaterra.

Durant la seva estada a Anglaterra es va dedicar a la geografia i hidrografia d'Espanya i Amèrica. Va publicar molts treballs entre els quals es troban els plànols de la Vall de Caracas, del riu Orinoco, Atures, Muipures i Cassigari així com un mapa de la Republica de Colòmbia.

Era amnistiàt per Reial Decret del 23 de octubre de 1833 per poguer tornar a Espanya, que ell tant estimava, i tornar a abraçar a la seva familia, però quan ja ho tenia tot preparat un atac apoplètic li va provocar la mort un 3 de mars de 1834.

Una vegada mort Bauza, el govern anglés va voler comprar tots els tresor científics que ell tenia però d'acord amb el seu testament els seus marmessors varen fer arribar aquests tresors a Espanya.

Angelina Miró

Fonts:

- Museu Naval de Madrid.

Fra Magi Català i Guasch

Fra Magi Català va néixer el dia 29 o 30 de gener de 1761, junt amb un altre germa bessó. Era fill dels consorts Maties Català i Roig i de Francesca Guasch i Burgueras, i va ser batejat a l'església parroquial de Santa Maria la Major de Montblanc el dia 31 del mateix mes de gener. Al germa bessó li varen posar el nom de Pere. La família de Fra Magi Català era de classe mitjana i estava molt ben considerada a la població. El pare exercia la professió de Notari i era conegut pel Doctor Macia ("Macia" és una versió catalana del nom "Maties" molt usada a la comarca) i la mare, filla d'uns comerciants, era coneguda per la senyora Francesca. S'havien casat a Montblanc el 24 d'abril de 1746, i d'aquest matrimoni varen néixer sis fills, cinc nois i una noia.

Els dos germans bessons Magi i Pere van ingressar a l'orde franciscana. Magi va entrar com a novici al convent de Sant Francesc de Barcelona el dia 4 d'abril de 1777 i segurament va fer els vots el 9 d'abril de 1778. Va seguir els estudis de Filosofia (3 anys), els de Teologia (tres anys) i els de Moral (2 anys) en algun dels convents de Catalunya en els quals s'impartien aquests estudis, molt probablement en el de Girona. Finalment va ser ordenat sacerdot a Girona el 19 de febrer de 1785 pel bisbe Tomas de Lorenzana.

Fra Magi Català, que era un religiós de vida exemplar, volia anar a les missions americanes i va aconseguir-ho. Embarca efectivament al port de Cadis amb destinació a Mèxic. L'embarcament, segons uns autors, va tenir lloc l'any 1786, i, segons el llibre de Filiacions de la província franciscana, l'any 1875. Juntament amb Fra Magi Català va embarcar el P. Josep de la Creu Espi i ambdós desembarcaren a les costes mexicanes. Mentre el P. Espi va exercir el seu ministeri com a capellà d'un dels vaixells que navegaven pel Pacífic, el P. Magi Català es va incorporar a la comunitat del Col·legi Missioner de San Fernando. A partir d'aquí queden uns sis anys sense notícies documentades d'aquest missioner, ja que l'arxiu del Col·legi de San Fernando va ser destruït i cremat l'any 1864 pels soldats de Juárez. L'any 1793, però, Fra Magi va ser enviat a les Missions de Califòrnia tal com ell desitjava.

L'any 1774 el capità Juan Pérez va descobrir la badia de Nootka. En el vaixell que va fer aquest primer viatge hi anaven dos franciscans, el P. Joan Crespi i el P. Tomas de la Peña. A partir d'aleshores alguns vaixells espanyols feien aquests viatges des de Mèxic i la Gran Costa Nordoest fins a la badia de Nootka. Les autoritats espanyoles volien que en cada vaixell hi anés al menys un capellà, que ordinàriament era un capellà secular. Però quan no en podien disposar demanaven un religiós. Els superiors dels ordes religiosos missioners, especialment els franciscans, no eren massa condescendents en accedir a aquestes demandes. Creien que els seus frares complien millor la seva tasca pastoral en les missions i que, per altra banda, alguns d'aquells viatges no estaven massa en harmonia amb les finalitats de la pastoral missionera. Una d'aquestes demandes i una concessió una mica forçada dels superiors franciscans, va motivar que Fra Magi Català embarqués en un d'aquells vaixells, en el temps en que el comandant de l'establiment de Nootka era Ramon Saavedra.

El juliol de l'any 1793 Fra Magi va ser nomenat capellà de la fragata Aranzazu que feia la ruta de la badia de Nootka i que estava a les ordres del comandant Kendrick. Aquest servei va durar fins el mes de juliol de 1794, data en la qual, trobant-se la fragata al port de Monterey, Fra Magi Català va deixar el vaixell per ordre dels seus superiors i malgrat la insistència del Governador.

Fra Magi va traslladar-se des de Monterey a la Missió de Santa Clara que, a partir d'aleshores, seria la seva Missió i a la que va dedicar totes les seves energies i tota la seva vida. Gairebé mai més va sortir de Santa Clara i la seva obra evangelitzadora i humanitària va ser extraordinària. Va morir el dia 22 de novembre de 1830.

L'any 1884 l'arquebisbe de Sant Francisco de Califòrnia, el dominicà català Josep Sadoc i Alemany, va instruir el procés canònic de beatificació de Fra Magi Català, en el qual varen declarar 62 testimonis. El juny de 1884 l'expedient va ser entregat a la Congregació dels Sants, de Roma. L'any 1908 la mateixa Congregació romana va disposar la instrucció del procés de "non cultu" i la col·lecció dels escrits del missioner català. El postulant designat va ser el franciscà P. Francisco Maria Paolini, i el vice-postulant va ser el P. C. Engenhardt (l'autor del llibre referenciat mes avall).

La seva memòria es manté a Montblanc, on hi ha un carrer dedicat al seu nom, i a la casa d'aquest carrer on va néixer el missioner hi ha una placa de marbre commemorativa. h) Fonts. Gairebé totes les dades que s'han consignat en aquestes notes procedeixen de la repetida obra del P. Engenhardt. Buscant a la meua biblioteca he trobat un llibre antic sobre la vida d'aquest P. franciscà. És la traducció al castellà del llibre "The Holy Man of S. Clara", escrit en anglès pel P. Ceferi Engenhardt, feta per un altre franciscà el P. Pere Sanahuja, curiosament també nascut a Montblanc. La traducció, enriquida amb notes i addicions del traductor, porta per títol "Un misionero santo o sea, vida, virtudes y milagros del P. Magin Catala" i està editat per Casa Editorial José Vilamala. Barcelona, 1924.

D'aquesta obra trec la majoria de dades. El P. Engelhart és també autor del llibre "Missions and Missionaries of California", que no he pogut consultar.

Francesc Badia i Batalla
Ex-Veguer Episcopal d'Andorra

Bibliografia:

- Existeix un llibre antic sobre la vida d'aquest P. francisca. Es la traducció al castella del llibre "The Holy Man of S. Clara", escrit en angles pel P. Ceferi Engelhardt, feta per un altre francisca el P. Pere Sanahuja, curiosament també nascut a Montblanc. La traducció, enriquida amb notes i addicions del traductor, porta per títol "Un misionero santo o sea, vida, virtudes y milagros del P. Magin Catala" i esta editat per Casa Editorial José Vilamala. Barcelona, 1924. El P. Engelhart és també autor del llibre "Missions and Missionaries of California".
- Topònims amb el nom de Magí Català
- Partida de baptisme d'en Magí Català.

Fra Joan Crespí i Fiol

Va nèixer a Mallorca. Ja frare franciscà va col.laborar amb Fra Ginebre Serra a la Universitat Lul.liana de Ciutat de Mallorca. Vers l'any 1750 va ser enviat a la Missió de Sierra Gorda a Mèxic. Va ser cronista oficial de l'expedició de Gaspar de Portolà a Califòrnia i va formar part de la columna que va descobrir la badia de San Francisco i el port de Monterey i va fer també la crònica de l'expedició. L'any 1774, juntament amb Joan Perez Hernandez, va prendre part en l'expedició al poblat de Nootka, de l'illa de Bodega i Quadra, avui Vancouver. També va fer la crònica d'aquesta expedició.

Segons el P. Engelhard, Fra Joan Crespí, l'any 1793, després d'aquells viatges, va ser destinat a la Missió de San Antonio situada a la part meridional de Monterey.

*Francesc Badia i Batalla
Ex-Veguer Episcopal d'Andorra*

Fonts:

- Partida de baptisme de Fra Joan Crespí i Fiol.
- Gran Enciclopèdia Catalana i "The Holy Man of S. Clara", escrit en anglés pel P. Ceferi Engelhardt.

Joan Josep de la Creu Espí

V.P. JUAN-JOSE DE LA CRUZ ESPI, conocido generalmente por el P. Valencia, que n. en Valencia en 2-V-1763; v. el h. en la Obs. de S. Franc(is)co en 1777, a la edad de 14 años, y enviado, años después, a las Misiones de Méjico, se ordenó allí de sacerdote en 20-V-1787, comenzando un activo apostolado en bien de las almas. En 1791 penetró, con otros compañeros, en las Californias, donde su predicación hizo gran fruto entre los indios y erigió una iglesia. En 1793 regresó a Méjico y en 1800 pasó a la isla de Cuba, residiendo primero en Trinidad, donde se acreditó por su virtud y celo y fundó un Conv(ent)o de nuestra Orden; y después, desde 1813, en Puerto Príncipe, donde residió 25 años, y dejó imperecederos recuerdos de su paso, logrando fundar y dotar varios establecimientos benéficos con solas las limosnas que recogía (a saber los Hospitales del Carmen y San Lázaro de que sirvió de capellán hasta su muerte). M(urió) en Puerto príncipe en 2-V-1838, con gran fama de santidad, y en 1851, como el arzobispo P. Claret quisiese ver sus restos, fué hallado su cadáver incorrupto, como si acabase de ser enterrado, y en 1783 se imprimió su biografía (Espasa, tomo 22, pág. 202).

Fonts:

- Text de l'obra "Religiosos Ilustres de las Seráficas Provincias de Valencia" del P. Conrad Angel, O.F.M. Pel que sembla, segons la cita final, és una transcripció del text de l'Enciclopèdia Espasa.

Joan Pérez Hernandez, el primer home blanc en navegar per les costes de la Colúmbia Britànica

Segons els escrits dels frares franciscans Junipero Serra i Francesc Palau el pilot de la Marina Real espanyola i Alferes de Fragata, Joan Pérez, era mallorquí de la Ribera de Palma.

Durant molts anys aquest pilot va fer la carrera a les Naus de Filipines, treball que el va preparar per ésser un dels millors pilots del Departament Marítim de San Blas i per fer el viatge de exploració al que és avui la costa canadenca de la Colúmbia Britànica. Pérez va adquirir durant aquest anys que va viatjar per el Pacífic, d'Acapulco a Filipines i a l'inrevés, grans coneixaments dels corrents d'aire, tant importants, per navegar per aquest oceà amb les naus del segle XVIII.

Quan Gaspar de Portolà va preparar l'expedició de 1769 per colonitzar i explorar les Costes de l'Alta California, la va dividir en quatre seccions, dues expedicions marítimes i dues terrestre. Pérez en va formar part tot comandant un dels dos vaixells. Va ésser per tant present en la descoberta de San Francisco i en la fundació dels Presidis i Missions de San Diego, el Maig i Juliol de 1769, i Monterrey, 3 de juny de 1770. Tenint l'oportunitat llavors de fer amistad amb els frares Serra i Crespí, que tambe eren de Mallorca com ell.

A l'expedició d'en Portola a la Alta California, hi anavan també: la Segona Companyia dels Voluntaris de Catalunya d'en Pere Fages; el militar Ferran de Rivera Moncada amb els seus soldats de cuir; el Doctor Pere Prat; un oficial de la marina, Vicent Vila, comandant de l'altre nau; l'enginyer Miquel Constanco i els frares franciscans Serra i Crespí.

L'any 1771 el rei Carles III, va nomenar a Antonio Maria Bucareli Virrei de la colònia de Nova Espanya (virrei de 1771 a 1779). Amb Bucareli arribava a la colònia el català Melchor de Peremas qui sera el seu assessor. Més tard, aquest virrei va rebre instruccions del rei i del Ministeri de les Indies per preparar una expedició marítima a la costa Nord del Pacífic per comprovar si els rusos estaven per aquells indrets, tal com deia un diplomàtic espanyol destinat a la cort rusa. El capità de la Flota Marítima, Luís de Córdoba, resident a Veracruz, és el que aconsellà al virrei d'escollir a Joan Pérez, per la seva experiència, como a comandant d'aquesta expedició, convertint-se així en el primer home blanc en navegar per les costes desconegudes de la Colúmbia Britànica.

El mes de desembre de 1773 l'expedició d'en Pérez esta gairebe a punt. S'escolleix el vaixell Santiago que portara de segon a Esteban Martinez i als frares franciscans Joan Crespí i Tomás de la Peña. Aquests últims seran recollits a Monterrey. A la nau s'hi carreguen provisions per quasi un any i al comandant Pérez se li donan instruccions per prendre possessió de la nova terra descoberta, comprovar si hi han rusos i tractar bé als nadius. Es discuteix el millor temps per sortir a navegar i és el 25 de gener quan la nau es fa a la mar. Parant a San Diego per deixar al frare Junipero Serra i a Monterrey per recollir els dos frares esmentats abans. L'expedició arriba quasi als 55 graus latitud nord un 11 de juliol de 1774. Prenen possessió per la corona espanyola de la terra que veuen des del lloc a on han ancorat, i que és avui una part de les Illes de la Reina Carlota (Haida Gwaii), anomenan-la Cap de Santa Margarida. El 22 de juliol i amb la tripulació esgotada per la llarga navegació, el mal temps i els problemes de salut que tenen, el comandant Pérez dona l'ordre de virar cap al Sud, arriban el 6 d'Agost de 1774 per els voltants del que és avui l'Illa de Nootka Sound, latitud 49 graus i 30 minuts latitud nord. Aquí i degut al mal temps no poden encorar tampoc i ho fan a alta mar, bateixan aquest lloc, que es una badia, amb el nom de Sant Llorenç.

Diu la llegenda dels nadius de les costes de la Colúmbia Britànica que quan aquests varen veure el vaixell l'horitzo varen sortir correns de les seves cases per amagar-se al bosc, ja que creian que era un dels seus Deus que tornava per castigar-los. Una vegada comprovat que no era així varen acostar-se al vaixell en canoes per donar la benviguda a la tripulació i d'aquest primer contacte comença el que més tard seria el negoci de intercanvi entre els nadius i la gent vinguda de fora.

A la cerimonia de benviguda, hi va haver intercanvi de regals. Entre aquests hi han dues culleres de plata que quan el Capitan Cook, dins del seu viatge al voltant del mon, arriba a aquestes costes les compra a un nadiu que les portava penjades al coll.

L'expedició d'en Pérez torna a San Blas, de on havia sortit, el mes de novembre de 1774 havent parat abans a Monterrey i amb quasi tots els membres de la tripulacio malalts pel gran esforç fet i per l'escarbut. Pérez escriu un diari de aquest viatge i el titula: *Extracto del Diario de la Corbeta del rey nombrada Santiago, en su viaje desde el puerto de San Blas de California 1774 al reconocimiento de la costa hasta los 55 grados norte*. Hi han tres diaris més escrit d'aquesta expedició, un pel frare Joan Crespí que descriu als nadius d'aquest llocs i que s'ha convertit

amb un clàssic pel coneixement de les Cultures del Pacífic Nord-Oest i de la forma en que vivian ara fa més de 200 anys. Una altre pel frare Tomás de la Peña i el tercer per Esteban Martinez.

El proper any, o sigui el 1775, el virrei dona l'ordre de enviar un altre expedicié sota el comandament d'en Bruno de Heceta per reconeixer millor i cartografiar aquests nous llocs descobers per Joan Pérez. Aquesta vegada són dos vaixells els que s'envian, el *Santiago*, Joan Pérez va de segon i pilot, comandat per Heceta i el *Sonora* comandant per Juan Francisco de la Bodega-Quadra i pilotat per Francisco Antonio Mourelle. Aquesta expedició surt de San Blas el dia 16 de marc de 1775 i només el *Sonora* arribava fins a Alaska ja que el *Santiago* i degut a les mal temps tornava a San Blas quan ja estava a l'altitud de Nootka Sound, descobrint més endavant el riu Colúmbia. Aquesta expedició i l'anterior tenen molts problemes de navegació pel mal temps i de salut per culpa dels menjars i de la manca de vitamina C, causant de l'escarbut.

Com sigui que la salut d'en Pérez no estava completament restabler de l'esforc fet en el viatge de l'any 1774. Quan el *Santiago* tornava cap a San Blas mori en alta mar dos dies després de deixar a Monterrey, un 2 de Novembre de 1775 i després d'haver servit a la marina per més de 25 anys. El seu cos va ésser ofrenat al oceà Pacífic que ell tan bé coneixia, a on descansa per sempre més aquest pilot i al que no se li ha donat la importància que la seva descoberta va tenir per obrir el camí a les futures expedicions espanyoles al nord del Pacífic. La notícia de la seva mort va ésser comunicada a la metròpolis un 26 de abril de 1776.

Pérez també va escriure un diari d'aquest segon viatge, que es troba al Museu Naval de Madrid i que té algunes pagines mutilades, potser per el comandant de la expedicio Bruno de Heceta.

Durant molts anys es va creure que la expedició d'en Pérez a les Costes de la Colúmbia Britànica no va produir cap plànol dels llocs a on varen navegar. Doncs bé, a la Biblioteca del Congrés de la ciutat de Washington, D.C., l'any 1988 es va trobar un plànol dibuixat per José Cañizares i per ordre d'en Pérez. Es el primer planol fet d'aquests llocs.

Aquest estiu del 1999 es celebra el 225 aniversari d'aquesta expedició a les Costes d'aquesta provincia canadenca i per celebrar-lo la *Royal Canadian Mint* ha fet un dolar de plata amb el vaixell Santiago.

Angelina Miró

Fra Josep Espí

No queda gaire clar el nom de pila d'aquest missioner. El P. Engelhardt parla sempre del P. Josep de la Creu Espí, que va embarcar l'any 1786, junt amb Fra Magí Català, cap a les Missions de Califòrnia i que va navegar en un vaixell per les rutes del Pacífic, sense altres precisions.

A la Gran Enciclopèdia Catalana es troba una referència a un missioner anomenat Joan de la Creu Espí, nascut a València l'any 1763. D'ell diu la mateixa Enciclopèdia que era un missioner franciscà conegut amb el nom de Pare València que va ser enviat a Mèxic on l'any 1787 va ser ordenat sacerdot. Després d'una estada a Califòrnia (1791-93) va tornar a Mèxic. Vers el 1800 es va traslladar a Trinitat, on va fundar un convent franciscà, i d'allí a Port-au-Prince (1811) on va fundar i va promoure institucions benèfiques i culturals. Va morir a Port-au-Prince (Haiti) l'any 1838. Malgrat algunes coincidències no sembla pas que es tracti de la mateixa persona).

*Francesc Badia i Batalla
Ex-Veguer Episcopal d'Andorra*

Fonts:

- Gran Enciclopèdia Catalana.

Salvador Fidalgo, un altre català a la història de la Colúmbia Britànica

Apart dels ja coneguts catalans que varen viatjar al que avui en dia es coneix com la província canadenca de la Colúmbia Britànica, com ara **Joan Pérez i Hernández** el primer home blanc en navegar per aquestes costes canadenques junt amb el frare **Juan Crespi Fiol** l'any 1774; el Capità **Pere d'Alberní** amb le Primera Companyia dels Voluntaris de Catalunya, acompanyant a la Expedició d'Eliza l'any 1791; el científic **Felip Bauca Canyes**, dins de la expedició d'en Malaspina l'any 1791; el frare **Magi Català i Guasch** l'any 1793-1794, vull donar a conèixer, amb aquest article, a un altre català important dins de la exploració de la Costa Nord-Oest del Pacífic. Ell va fer tres viatjes a aquest llocs durant els anys 1790, 1792 i 1794.

Salvador Fidalgo va ser Capità de Fragata, explorador d'Alaska, Comandant dels Forts espanyoles de Nootka Sound i de Nuñez Gaona (aquest últim a l'entrada del Estret de Joan de Fuca, avui Neah Bay, E.U.A.) i Comandant Interí del Departament Marítim de San Blas, quan el titular estava malalt.

Havia nascut l'any 1756 a la ciutat lleidatana de L'Urgell i morí al poble de Tacubaya, Mèxic, el 27 de setembre de 1803, segons consta en la comunicació del Virrei de Nova Espanya, José Iturrigaray, a la metròpoli.

Fidalgo havia ingresat a la Escola de Guardiamarins de Cadis, obtenint el títol de Guardiamarina el 25 d'octubre de 1775, el d' Alferes de Fragata el 3 de Març 1776, el d' Alferes de Vaixell o navil.li el 27 de Maig de 1780, el de Tinent de Fragata el 21 de Desembre de 1782, el de Tinent de Vaixell el 7 de Juny 1788 i el de Capità de Fragata el 25 de Gener 1794. El varen destinar a les Colònies Americanes l'any 1789.

Va Sortir de Cadis el primer de Juny de 1789 i un cop a Veracruz (Mèxic) va passar a formar part de la plantilla dels oficials de Marina destinats al Departament Marítim de San Blas, Mòxic, lloc d'on sortian totes les expedicions d'exploració cap el Pacífic Nord.

Abans de creuar l'Atlàntic va ésser destinat a varies missions: a l'Illa portuguesa de Santa Catalina, al Port de Montevideo i Maldonado, al Canal de la Màniga, , al Ferrol, a les Illes de Madeira, a Cadis i més tard va acompanyar al Capità de Vaixell, Vicente Tofiño per fer planols de les costes i illas de la Mediterrànea. Fins l'any 1788 va estar embarcat deu anys i destinat a missions de terra uns altres cinc anys, en tot aquest temps no va demanar mai cap permis.

Quan Fidalgo va passar al Departament Marítim de San Blas i per ordre del Virrei de Nova Espanya, Revilla Gigedo, se li va donar el comandament del paquebot *San Carlos* i el Comandant de *San Blas*, Bodega-Quadra, li ordena que formes part de la Expedició de Eliza que va sortir de San Blas el mes de febrer de 1790 i que arribava a Nootka Sound el 4 o 5 de abril de 1790.

Una vegada al Fort espanyol de Nootka Sound el Comandant Eliza el va destinar a explorar Alaska d'acord amb les ordres donades pel Virrei. Tot comprovant al mateix temps que no havian establiments russos per aquells indrets. Fidalgo va complir les missions i va arribar fins els 60 graus de latitud nord, cartrografiant i prenent possessió per a la Corona espanyola de la nova terra que anava descobrint: Príncipe Guillermo(Bahía de Córdoba), Valdés, Rivera de Cook i Revilla Gigedo. Fidalgo estava a la Illa de Kodiak el mes d'agosto i a partir de aquí va donar mitja volta per tornar al Port de Nootka Sound pero el mal temps no el va deixar ancorar i va continuar fins al Port de San Blas, a on arribava el dia 14 de Novembre 1790.

Junt amb Fidalgo viatjavan en aquesta expedicio: 15 soldats de la Companyia dels Voluntaris de Catalunya, el frare José López, el metge Jose Morelos, el pilot Salvador Menéndez, l'interpret Salvador Mondofia (parlava rus) i uns quans mariners. Portavan també coure per comprar pells. El coure era molt important per els nadius dels llocs on anavan, donada la seva consideració de moneda de canvi.

A finals de maig i principis de juny de 1792, Fidalgo tornava a ésser al Estret de Juan Fuca amb la ordre del Virrei i de Bodega-Quadra per establir un altre Fort en aquests llocs, la raó era que Espanya no estava segura de si podria continuar tenint la possessio del Fort de Nootka, ja que el seu futur se estava decidint a les cancelleries espanyoles i anglesas amb motiu del incident de Nootka Sound. Els espanyols volian assegurar-se de tenir un lloc per controlar l'entrada del Estret de Joan de Fuca en cas de que tinguessin que cedir el Fort de Nootka als anglesos. Amb Fidalgo anavan 89 persones, inclosas 13 soldats de la Companyia dels Voluntaris de Catalunya i portavan provisions per més de un any.

Una vegada escollit el lloc (que avui és Neah Bay-E.U.A.), Fidalgo va fer construir cases, barraques, un forn, una forja, un hort, portaven també animals, etc.-estava montat molt semblant al de Nootka Sound i li va posar el nom de Núñez Gaona, tot plantant la bandera espanyola a la platja.

Entre d'altres fets que van passar mentre va estar en ús, cal destacar l'arribada el 31 d'Agost de l'expedició de Alcalá Galiano i Valdés, que venien en mon d'en Bodega-Quadra (en aquells dades Bodega era el Comandant de Nootka Sound) per comprovar si el fort i el lloc on estava situat eran bons.

Més tard el seu pilot, Antonio Serrantes, va sortir sol del fort i els indis el van matar, quan es va trobar el seu cos dues canoes plenes de indis varen acostar-se al Fort i Fidalgo va fer disparar els canons matan-los a quasi tots, aquest incident va esser criticat per els indis del lloc del Fort , per Maquinna i per el virrei, pero Fidalgo va al.legar que ho havia fet en defensa de la vida dels seus homes.

També va arribar el vaixell *Sta. Gertrudis*, comandant per Alonso de Torres Guerra. La raó era celebrar una reunió amb Fidalgo per decidir la sort de aquest establiment, no hi va haver acord i varen deixar que fos Bodega-Quadra el que decidís la sort del mateix. Això no es va fer esperar massa ja que Fidalgo va rebre l'ordre d'en Bodega-Quadra per desmuntar-lo i una vegada fet això anar-s'en a fer-se càrrec del comandament del fort de Nootka, la qual cosa va fer durant tot l'hivern de 1792-1793, ja que bodega-Quadra tornava a San Blas.

Fidalgo va improvisar algunes coses en la defensa del fort de Nootka, com a construir un magatzem de polvora i fortificar la caserna. Una vegada fet tot això deixava el Fort de Nootka en mans de Ramón Saavedra, el 1 de maig de 1793.

Més tard, Fidalgo al deixar el fort de Nootka Sound va passar al Port de Bodega (California) per mirar d'establir un fort espanyol que tingués comunicació per terra amb la fortificació o fort de San Francisco. No es va arribar a fer per les males condicions del terreny i llavors va tornar a San Blas.

L'any 1794 tornava a marxar cap a Nootka Sound acompanyant al Brigadier José Maria de Alava amb el vaixell *Princesa*, per mirar de donar una solució a la tercera Convenció de la "Contraversia de Nootka Sound" i tornant al Port de San Blas el Març de 1795. Arribava a aquest lloc esgotat i malalt. Sembla esser que els aires de Nootka no eran massa bons per els catalans ja que el Capità Pere d'Alberní també va tornar malalt l'any 1792.

Un cop recuperat va rebre l'ordre del Virrei Branciforte de sortir de San Blas el mes de Desembre de 1795 i anar a les Filipines a portar documents diplomàtics. Una vegada acabada aquesta missió va tornar a San Blas amb la seva salut un altre vegada malament. El Virrei Branciforte el felicità per el treball encarregat i ben fet.

Al 16 de març de 1799 feia una queixa al Virrei Jose de Azanza, molt confidencial, per la manera que es portava el Departament de Marina i per la forma en que es feien servir els vaixells de la Corona, per aquesta queixa ens podem adonar de la seva honestitat i servei al seu cos.

Després de recuperar-se va ésser destinat a principis del 1801 a lluitar contra els indis de las islas Tiburon i Tepic. Va sortir amb 3 vaixells, i després de defugir de la persecució anglesa va poder capturar més tard als capitostes dels indis a les rodalies de Tepic, va esser felicitat també per el seu triomf i la seva estrategia militar.

Va morir esgotat servin i deixan ben alt el Cos de Marina i la Corona espanyola, el 27 de Setembre de 1803, lluny de la terra que al va veure neixer i que no va poder trepitjar mai més des de la seva arribada a Amèrica.

Angelina Miró

Fonts:

- Dades extretes de la fulla de serveis i altre documentació del Museo Naval de Madrid.
- Topònims amb el nom de Fidalgo
- Partida de baptisme d'en Fidalgo.

Tomàs de Súria

Tomas de Suria va néixer a ENGUERA, València. Va formar part com a dibuixant de l' Expedició de Alejandro Malaspina. Al Museo de Naval de Madrid hi han varios dibuixos d'ell, fets quan va visitar les costes de la Columbia Britànica i Alaska amb l'Expedició de Malaspina. Entre aquests dibuixos destaca el retrat, magnífic d'en Maquinna, Cap de la tribu NUU-CHAH-NULTH (Nootka) de les Primeres Nacions del Canadà. Aquest dibuix al va fer Suria l'any 1791 quan va visitar el Fort de Nootka Sound. Quan va tornar a la ciutat de Mèxic va escriure un diari del seu viatge i després d'un any tornava a treballar com grabador a la Casa de la Moneda de Mèxic.

Tomàs de Suria, abans de marxar amb Malaspina, ja s'havia distingit a l'escola de Belles Arts de San Carles de Mèxic. El seu mestre, Jerónimo Antonio Gil, no s'havia equivocat quan entre els molts alumnes de l'Acadèmia de Belles Arts de San Fernando de Madrid, seleccionà Tomas , encara un xicot de 15 anys, junt amb un altre il·lustre valencià , José Esteve Villar, per fundar l'Acadèmia de Sant Carles en capital virregnal. El zamorà Jerónimo Antonio Gil va arribar a Mèxic amb els seus dos deixebles a finals de l'any 1778 i a l'any següent fundaren una Escola de Gravats.

L'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carlos Borromeo (patró del rei Carles III) va ésser autoritzada un 18 de novembre de 1784 i el professorat de l'Acadèmia es va nodrir de la seua homònima de València, comptant, en un principi, amb eminents professors vinguts d'aquell regne: Manuel Tols , Rafael Ximeno i Planes, José Joaquín Fabregat i Pedro Vicente Rodríguez. A la mort del mestre, Tomàs de Suria hauria de succeir-lo com a Gravador Major (Eduardo Báez: "Guía del Archivo de la Academia de San Carlos". UNAM. Mèxic, 1972).

Encara que la informació sobre els primers anys de Suria és molt escassa i plena de contradiccions, probablement va néixer a Enguera, a la Canal de Navarrés. Altres autors assenyalen com Tavernes Blanques, prop de València, el seu lloc de naixement (Arsenio Rey Tejerina: "Tomàs de Suria la Expedició Malaspina". Generalitat Valenciana. València, 1995), mentre que el castellanenc Enric Soler i Godes afirma en un petit estudi ("Valencians a Mèxic") que Tomàs va néixer a València el 14 d'abril de 1761.

Lo que sabem és que 15 de desembre de 1788 Tomàs contraia matrimoni amb María Josefa Fernández de Mendoza, de família ben acomodada en la capital verregnal. Estava ja ben a prop d'enrolarse a la célebre Expedició Malaspina.

Emili Soler

La Companyia de Voluntaris de Catalunya

Aquest cos militar es va formar el 12 de maig de 1762, arrel de l'intervenció del rei Carles III a la Guerra dels Set Anys (1756-1763) i la seva Seu estava a la ciutat de Barcelona. Molta gent que formava part d'aquest cos militar havia estat reclutada les muntanyes del Nord-est de l'interior de Catalunya (Miquelets). A l'abril del 1767 era coneguda com La Companyia Franca dels Voluntaris de Catalunya o Companyia dels Voluntaris de Catalunya i llavors es va formar el cos Colònia independent, que procedia de la 2a Companyia, amb 4 oficials, 4 sargents 2 tambors i 94 caporals i soldats, destinat-los a les colònies d'America.

L'uniforme d'aquest cos era: una xaqueta o cassaca i pantalons fins els genolls de llana de color blau, el coll de la casaca, l'armilla i les bocamanigues groges, botons platejats, camisa blanca i corbata negra, barret o tricorni negre amb un ribet groc i un llac petit vermell, les sabates negres i les mitges blanques. El vestit era per tot aquests cos militar igual amb petites variacions per els oficials i la tropa. La primera companyia portava armilla vermella i la segona groga.

El rei Carles III envia, l'any 1765, a la Colònia de la Nova Espanya (Mèxic) al "Visitador General" José de Gálvez, Marqués de Sonora, per reformar el govern de la Colònia i enviar expedicions per explorar tota la Costa de la Alta Califòrnia i el Nord-oest del Pacífic.

Com a conseqüència de la gestió d'en Gálvez, es demanà a la metròpoli que enviés tropes i entre aquestes s'escollí la Companyia dels Voluntaris de Catalunya. A finals del mes maig de l'any 1767 sortia de Cadis (Espanya) i dos mesos més tard arribava a l'Havana (Cuba). De seguit els varen readreçar a Veracruz (Mèxic), el port d'on sortian totes l'expedicions que anavan cap al nord del Pacífic. Mèxic era erque era el lloc on necessitaven els militars. Hi varen arribar el mes d'agost. El capità Pere d'Alberní viatjava amb ells.

Una vegada a Veracruz (Mèxic), aquests mateix cos militar va ésser destinat a diferents parts de la Colònia de Nova Espanya i establien la seva caserna o Seu general a la ciutat de Guadalajara (Mèxic), a les costes del Pacífic. Molts d'ells els podem trobar participant, més tard, a les campanyes de Sonora, a Real del Monte (Pachuca) a Tepic (Nayarit) i al port de San Blas de Mèxic.

L'any 1769, alguns d'aquests homes dels Voluntaris de Catalunya, els trobem formant part de les primeres expedicions a la Alta Califòrnia i estan presents en les descobertes de San Diego, Monterrei i San Francisco, sota el comandament del capità Pere Fages i d'en Gaspar de Portola, cuidant de la seguretat de tota la gent i ajudant a construir els Presidis, les Misions i els primers poblats.

El 12 de novembre de 1772 i per ordres que rep de la metròpoli el Virrei Bucareli es formen dues Companyies d'aquests cos militar, la primera (la que més tard va estar sota el comandament d'en Pere d'Alberní) i la segona sota el comandament d'en Pere Fages. Cadascuna de aquestes companyies estava formada per 3 oficials i 80 homes.

El Virrei de Nova Espanya envia una ordre, a finals del mes d'agost de 1789, al capità Alberní a Guadalajara, a on estava acassernat amb la seva companyia, perque es prepares per formar part de l'expedició de Francisco de Eliza a les costes del Nord-oest del Pacífic. Aquesta expedició tenia com a misió explorar i pendre possessió per a la Corona Espanyola dels llocs a on anaven i re-establir el Fort de Nootka Sound. L'expedició de Eliza estava composada de tres vaixells: la fragata "CONCEPCION", sota el comandament de Eliza, el paquebot "SAN CARLOS" sota el comandament d'en Salvador Fidalgo Lopegarcia i la balandra "PRINCESA REAL", sota el comandament d'en Manuel Quimper. Surtia aquesta expedició, dels tres vaixells junt amb la Companyia dels Voluntaris de Catalunya, el 3 de febrer de 1790 del port de San Blas (Mèxic). Un any més tard arribava també al Port de Nootka Sound la fragata "Princesa" sota el comandament d'en Jacinto Caamaño.

Alberní va tenir molts problemes per preparar bé al seus homes per aquesta misió, ja que no tenien roba i sabates adients per els llocs freds a on anavan destinats i també necessitaven armes. Per poguer obtenir tot això, es va discutir amb un buròcrata espanyol i llavors va ésser castigat a viatjar tot el camí dins de la seva cabina. L'expedició arriba a Nootka Sound el dia 4 o 5 d'abril de l'any 1790.

Alberní va organitzar els treballs de la construcció del fort o establiment de Nootka Sound. Prepara les defenses del mateix, construí una bateria de canons *San Miguel*. Va fer construir barraques per vivendes, casa pel comandant, magatzems i un hospital, va plantar el primer hort, va re-establir les relacions amb els nadius d'aquests llocs i va destinar els seus homes a acompanyar a les expedicions que sortien de Nootka Sound per explorar tota

aquesta part del Pacífic. La Companyia de Voluntaris de Catalunya i el seu capità Alberní varen passar-se mes de dos anys destinats al Fort de Nootka Sound. Alberní va veure morir a molts dels seus homes per el clima fred, poc sol i la gran cantidad de pluges d'aquests llocs, de quasi 80 que varen partir tornaven sols 59.

El capità Pere d'Alberní havia entrat al cos del Voluntaris de Catalunya com a Cadet, el 17 de juliol de 1762, arribava a Tinent Coronel graduat i deixà aquest cos militar el Desembre de l'any 1800. Alberní havia nascut a Tortosa (Catalunya) el dia 30 de gener de 1747 i morí a Monterrei (Califòrnia) el 11 de març de 1802. Al moment de la seva mort era comandant dels quatre Presidis de Califòrnia (San Diego, San Francisco, Santa Barbara i Monterrei) i havia estat també, per poc temps, Governador Interí de Califòrnia. Quan el capità dels Voluntaris de Catalunya, Pere d'Alberní, morí un 11 de març de 1802 a Monterrei, el seu càrrec de capità dels Voluntaris de Catalunya passa al seu Tinent, José Font.

Aquests homes de la Companyia dels Voluntaris de Catalunya, sota el comandament d'en Pere d'Alberní, fan fer no sols de militars si no també de mariners, exploradors i varen ésser presents a les següents exploracions del Nord-oest del Pacífic i Alaska:

- Quince militars a les exploracions de l'any 1790 a Alaska, fins a l'Illa de Kodiak, amb el paquebot "San Carlos" a les ordres d'en Salvador Fidalgo (nascut a la Seu d'Urgell).
- Quince militars a les exploracions de l'any 1791 amb la fragata "Princesa" sota el comandament de José Maria Narvaez, exploran lo que es avui l'Estret de Georgia i l'Estret Juan de Fuca, arribant al que avui és el lloc de la ciutat de Vancouver, un any abans que el capità Vancouver.
- Quince militars a les exploracions de l'any 1792 amb Fidalgo i la fragata "Princesa" per establir el Fort o establiment espanyol a Neah Bay a la entrada de l'Estret de Juan de Fuca.
- Deu militars a la exploració d'Alaska (Montanya de San Elias), l'any 1791.
- Tretze militars a les exploracions amb la fragata "Aranzazu", comandats per Jacinto Caamaño, per tota la costa de la British Columbia i part d'Alaska l'any 1792, Caamaño batejava una Illa amb el nom de Compañia (Campania Island), situada als 53 graus, 5' latitud Nord, 129 graus. 25' longitud Oest. (British Columbia) en honor d'aquests cos militar.
- Deu militars a la goleta "Activa" de l'expedició d'en Bodega-Quadra de l'any 1792, quan aquest va arribar a Nootka Sound i va fer explorar els voltats a on estava situat el fort.
- Tres militars a la goleta "Mèxicana" de la expedició de Alcalá-Galiano i Valdés explorant l'Estret de Georgia i circumnavegant l'Illa de Vancouver l'any 1792.
- Catorze militars es varen quedar al Fort de Nootka Sound quan el capità Pere d'Alberní tornava a San Blas el juny de 1792 i varen ésser rellevats el mes de juny del 1794.

Després de la estada d'aquesta Companyia al Fort de Nootka Sound, varen ésser destinats, molts d'ells amb el seu capità a la fortificació de San Juan de Ula (Veracruz), a la Alta Califòrnia i a lluitar contra els insurrectes de Mèxic i com sigui que la Companyia havien perdut molts homes durant aquests anys de serveis des de el 1767, l'any 1815 els militars que quedaven varen ésser incorporats a altres cossos militars.

Els homes que formaven la Companyia Colònia dels Voluntaris de Catalunya s'havien distingit sempre per la seva noblesa, prestigi, disciplina i lleialtat. Durant els seus anys a Amèrica varen ésser felicitats moltes vegades per el seus èxits com a militars.

Angelina Miró

Bibliografia:

Dades tretes del:

- Arxiu de Simancas (Espanya).
- Museu Naval de Madrid (Espanya).

- California Historical Society de San Francisco, California (USA). De l'article: "Soldados de Nootka. Tropas Colòniales españolas en Canada a finales del siglo XVIII", per Rene Chartrand, Canada.
- Dibuix de un Voluntari de Catalunya per David Rickman.
- Manuscrit: "Pedro de Alberní-Los viajes de un capitàn de los Voluntarios de Cataluña al Virreinato de Nueva España y a la costa del noroeste del Pacífico" per Angelina Miró.
- Tesis: "Pedro de Alberní , The Catalanian Volunteers and the Spanish Claim to Nootka" per José P. Sánchez.

Proclamació del dia 11 de Març de 2002 com a dia de Pere d'Alberni

El Govern de la Província de la British Columbia reconeix el llegat de Pere d'Alberni amb la següent proclamació:

Canada
Province of British Columbia
A Proclamation

ELIZABETH THE SECOND, by the Grace of God, of the United Kingdom,
Canada and Her other Realms and Territories, Queen, Head of the
Commonwealth, Defender of the Faith

To all to whom these presents shall come – Greeting

WHEREAS Captain Pere d'Alberni of the First Company of Volunteers of
Catalonia was stationed and in charge of the Spanish Fort in Nootka Sound from 1790 to 1792, and

WHEREAS in the years that Captain Pere d'Alberni was in Nootka Sound (1790-1792), he was active in
farming by planting fruits and vegetables in a garden to significantly improve the diet of his Company and all
the men that traveled along these coasts, and

WHEREAS to this day, the legacy of Pere d'Alberni can be seen by the following places named after him such
as the City of Port Alberni, Alberni Inlet on Vancouver Island and Alberni Street in Vancouver, and

WHEREAS in the interest of promoting the friendship between British Columbia and Catalonia, and

WHEREAS Our Lieutenant Governor, by and with the advice and consent of the Executive Council, has been
pleased to direct by Order in Council in that behalf that a proclamation be issued designating March 11, 2002,
as "Pere d'Alberni Day" in the Province of British Columbia;

NOW KNOW YE THAT We do by these presents proclaim and declare that March 11, 2002, shall be known
as

"Pere d'Alberni Day"

in the Province of British Columbia.

IN TESTIMONY WHEREOF We have caused these Our Letters to be made Patent and the Great Seal of Our
Province to be hereunto affixed.

WITNESS The Honourable Iona Campagnolo, Lieutenant Governor of Our Province of British Columbia, in
Our City of Victoria, in Our Province, this thirty-first day of January,
two thousand two and in the fiftieth year of Our Reign.

BY COMMAND.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'P. Gerry Platt'.

ATTORNEY GENERAL
AND MINISTER RESPONSIBLE FOR TREATY NEGOTIATIONS

Proclamació del dia 11 de Setembre de 1994 com a 'Catalan Heritage Day'

En reconèixement al paper jugar pels catalans com a uns dels primers europeus que varen visitar aquestes terres, el govern de la província de la British Columbia va declarar l'Onze de Setembre de 1994 com a Catalan Heritage Day, tot convidant al President de la Generalitat de Catalunya a visitar la British Columbia.

Canada
Province of British Columbia
A Proclamation

ELIZABETH THE SECOND, by the Grace of God, of the United Kingdom, Canada and Her other Realms and Territories, Queen, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith

To all to whom these presents shall come – Greeting

WHEREAS Catalans were one of the first European peoples to sail the coast of British Columbia in 1774, with the expeditions of Juan Pérez Hernández, Pere d'Alberni i Teixidor, Felip Bauzá i Cañas and the Franciscan monks, Father Joan Crespi i Fiol and Father Magi Català i Guasch, and

WHEREAS in the interest of maintaining the friendship between Catalonia and British Columbia a proclamation be issued designating September 11, 1994 as "Catalan Heritage Day" in British Columbia, and

WHEREAS Our Lieutenant Governor, by and with the advice and consent of the Executive Council, has been pleased to direct by Order in Council in that behalf that a Proclamation be issued designating September 11, 1994 as "Catalan Heritage Day" in British Columbia;

NOW KNOW YE THAT We do by these presents proclaim and declare that September 11, 1994, shall be known as

"Catalan Heritage Day"

in British Columbia.

IN TESTIMONY WHEREOF We have caused these Our Letters to be made Patent and the Great Seal of Our Province to be hereunto affixed.

WITNESS The Honourable David C. Lam, Lieutenant Governor of Our Province of British Columbia, in Our City of Victoria, in Our Province, this sixteenth day of June, one thousand nine hundred and ninety-four and in the forty-third year of Our Reign.

BY COMMAND.

ATTORNEY GENERAL

Topònims

Topònims d'origen Català o relacionats amb personatges catalans de la Costa Nord-Oest d'America. Incloem Alaska (USA), British Columbia (Canada), Washington (USA) i Oregon (USA).

Si coneixeu un topònim d'origen català que no apareix en aquest llistat, si us plau envieu-nos-el a l'adreça casal@ashlu.bc.ca.

Topònims amb el nom d'Alberní

- Alberni, ciutat, situada als 49 graus, 15" latitud Nord, 124 graus, 48" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Alberni, Reserva India, situada als 49 graus, 13" latitud Nord, 124 graus, 49" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Alberni-Clayoquot, situada als 49 graus, 15" latitud Nord, 125 graus, 30" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Alberni, Inlet, situada als 49 graus, 5" latitud Nord, 124 graus, 50" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Alberni, Port, situat als 49 graus, 12" latitud Nord, 123 graus, 1" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Alberni Street, a la ciutat de Vancouver i de Tortosa.

Topònims amb el nom de Magí Català

- Catala Passage, situat als 52 graus, 16" latitud Nord, 128 graus, 43" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- CATALA ISLAND, situada als 49 graus, 50" latitud Nord, 127 graus, 3" longitud Oest. British Columbia, Canada.

Topònims amb el nom de Fidalgo

- FIDALGO PASSAGE, situat als 40 graus, 39" latitud Nord, 126 graus, 34" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- PORT FIDALGO prop de Valdes, Alaska, USA.
- FIDALGO BAY, Anacortes Island, Washington, USA.

Altres topònims d'origen català

- Bauza Cove (Cala), situada als 50 graus, 33" latitud Nord, 126 graus, 49" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Bauza Islet, situada als 50 graus, 33" latitud Nord, 126 graus, 48" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Campania Island, situada als 53 graus, 5" latitud Nord, 129 graus, 25" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- ampania Sound, situada als 53 graus, 00" latitud Nord, 129 graus, 15" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Crespi Mount, situada als 49 graus, 36" latitud Nord, 126 graus, 28" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Ferrer Point, situada als 49 graus, 45" latitud Nord, 126 graus, 59" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Perez Rocks, situada als 49 graus, 25" latitud Nord, 126 graus, 36" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- JUAN PEREZ SOUND, situat als 52 graus, 30" latitud Nord, 131 graus, 25" longitud Oest. British Columbia, Canada.

- Perez Shoal, situada als 52 graus, 33" latitud Nord, 131 graus, 34" longitud Oest. British Columbia, Canada.
- SERRA PEAKS, situat als 51 graus, 24" latitud Nord, 125 graus, 12" longitud Oest. British Columbia, Canada.

Llocs relacionats amb la presència de Catalans a la costa del Pacífic Nord-Oest

- Nootka Sound, situada als 49° 36' Latitud Nord, 126° 34' longitud Oest. British Columbia, Canada.
- Vancouver city, situada als 49° 15' Latitud Nord, 123° 07' longitud Oest. British Columbia, Canada.

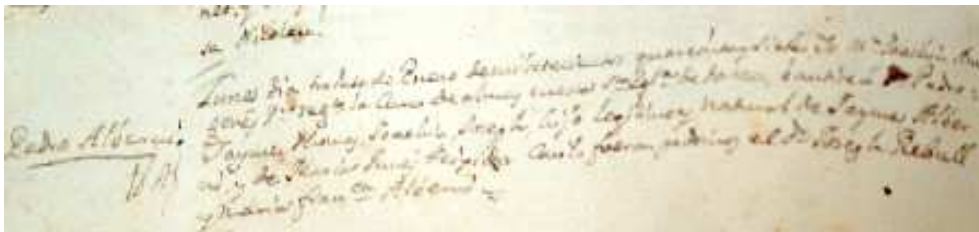
Annexos A

Acta literal de la partida de baptisme de Pere a'Alberní

Llibre de Baptismes #11 fol.li 89 de l'Arxiu Capitular de Tortosa.

Lunes dia treinta de enero de mil setecientos cuarenta y siete. Yo Mnsr. Joachin Aragonés Pvo. Rgte. de la Cura de Almas de esta Santa Yglesia de Tortosa, bautize a Pedro Jaime Thomas Joachin Joseph, hijo legitimo y natural de Jaime Alberni y de Maria Innes Teixidor, conyuges; fueron padrinos el Dr Joseph Rebull y Maria Francisca Alberni.

Transcripciones facilitades pel Sr. Massip, de Tortosa, i enviada pel Sr. Beguer, ex-alcalde de la mateixa ciutat.

Còpia de l'acta de defunciò de Pere d'Alberní

Yto.

1461
D.^{no} Pedro de Alberní
Abt.^{do} de Pinaron

Dia 17 de Mayo del año 1820 En la Iglesia de esta Mis.ⁿ de S.^{to} Carlos de Monterrey de la Nueva Calif.^a de Sepult.^{on} eccl.^{ca} al
Cedovex de D.^{no} Pedro de Alberní Ten.^{te} Cruz.^{do} de los P.^{tes} Excm.^{os} Cap.^{es}
de la 1.ª Comp.^a Franca de Volunt.^{ades} de Caxcaluñon y Comand.^{ante} de Ar.^m
mas de esta Part.^{do} de la Nueva California Naval de Obis.^{po} y
Ciudad de Ticonora del Principado de Coahuila Altamirano de D.^{to} Juan
na Deles Naval de Pueblo de Topie en la Nueva Galicia Reyno
no de N.^{ra} E.^{spaña} y asi el dho D.^{no} Pedro como Abt.^{do} de Pinaron Recien
bieron los S.^{tos} Sacram.^{tos} de Penitencia Eucaristia y Extremo
y para q.^e conste lo firmo
La Bahosca Carrico

1462
Franc.^{co} Tabera
Abt.^{do} de la Mis.ⁿ

Dia 29 de Abril del año 1820

Copia del llibre de la Diócesis de Monterrey.

Pere d'Alberní esta enterrat a la Misiò de San Carlos de Monterrey.

Agraïm l'ajud de Mr. Paul Trejo, de la Diócesis de Monterrey, i del Sr. Marcelino Fernandez de Port Alberni.

Acta literal de la partida de baptisme de Joan Baptista Crespí

Llibre de Baptismes de la Catedral de Mallorca, 1720-27, fol. 32.

Joan Baptista Crespí. Sant Jaume. Als 2 Mars 1721 baptitzí jo lo Dr. Joseph Bausa prev. i Domer un fill de Joan Crespí i de Joane Fiol Cominges, tangué per nom Joan Baptista Martí, foren padrins Martí Palaudívar i la Sra. Da. Antonia Martorell, nasqué el primer dits sirca las 7 de la tarde es de la parrochia de St. Jaume. Joseph Bausa, rev.

Transcripcions facilitades pel Dr. Bartomeu Font Obrador, de Palma de Mallorca, i enviades pel Fr. Benjamí Agulló i Pascual, arxiver dels P. Franciscans de València (Carrer dels Franciscans, 4.- 46003 València).

Acta literal de la partida de baptisme de Fra Mmagí Català Guasch

Llibre de Baptismes de la Parroquia de Santa Maria la Major. TomoIV (1756-1771), Foli 87, ver. n. 13.

Vuy dissabte que comtam als 31 de janer de 1761 yo Joan Ferrer Pre. de llicencia del Rvt. Joseph Montaner y Murtra Pre. y Pleba de la pnt. Parral. Iglá. de Santa Maria la Major de la pnt. vila de Monttblanch y la Plebania Archebisbat de Tarragona, he batejat segons lo ritu y forma de Ntra. Sta. Mare la Iglá. C.R. en les fonts baptismals de la mateixa Iglá. a Magi Joseph Macia, fill llegendim y natural dels conjuges Rt. Macia Catala Not. y la Sra. Franca Catala y Guasch. Foren padrins Ramon Catala y Josepha Catala donzella tots de la pnt. Vila.

Partida trobada per Mossen Albert Palacin, Pleba-Arxioprest

Partida de baptisme de Salvador Fidalgo

Partida de Baptisme:

"Dia sis del mes d'Agost de 1756. Jo, Josep Campà i Simeon, prevere i Rector de Sant Ot de la Ciutat d'Urgell, segons el ritus de la Santa Mare Església, he batejat en la pica baptismal de la Catedral d'Urgell, a En Salvador, Just, Joaquim. fill de Dom Pau Fidalgo i Enriquez, Tinent del Rei i Comandant de la Plaça de la Seu d'Urgell, Castell Ciutat, i les seves fortesales; i de Donya Maria Joaquina de Lope García i Azcona, fills ambdos del Regne de Navarra: el Pare, de la Villa de Miranda i la Mare de la Villa de Mañeru. Fou Padrí el Rvnd. Bartomeu Paredas Prevere, de la Ciutat d'Urgell".

Aquesta partida de Baptisme es troba al Libre III de Baptismes de la Parròquia de Sant Ot de la Seu d'Urgell, foli 705.

Aquesta partida ha sigut trobada per el Vicari General de la Seu d'Urgell, Sr. Ramón Vilardell.

Angelina Miró

Acta literal de la partida de baptisme de Llorens Socies

Llibre de Baptismes de Lluchmajor, 1752-60, fol. 295, r-v. Arxiu Diocesà de Mallorca, 1/55 B/19.

Als onse Agost mil setcens cinquante y nou, yo abaix firmat baptisí un niño qui nasqué als deu del sobredit circa las sis i mitje del matí, fill del Honor. Llorens Socies i de Rosa Noguera Cominges; se li posà per nom Llorens y Ramon Gayetano, foren Padrins Miquel Selva y Francina Socies tots de esta Parroquia, en fee de lo qual lo firmo.

Dr. Cristofol Salva, Pvre y Rector.

Transcripcions facilitades pel Dr. Bartomeu Font Obrador, de Palma de Mallorca, i enviades pel Fr. Benjamí Agulló i Pascual, arxiver dels P. Franciscans de València (Carrer dels Franciscans, 4.- 46003 València).

Vaixells

ARANZAZU O NOSTRA SRA. D'ARANZAZU.

La fragata ARANZAZU va ésser construïda al Port de Cavite, FILIPINES:

- El 1789 venia al Port de Nootka amb queviures i ordres del Virrei d'abandonar el Fort de Nootka Sound.
- 1792 Tornava al Port de Nootka Sound sota el comandament de Jacinto Caamaño i va fer el viatge de exploració per tota la costa de la Columbia Britànica i part d'Alaska.
- 1793 tornava a Nootka desde San Blas portant al pare Magí Català com a capellà del vaixell. S'està un any per aquests indrets, tornant a San Blas l'any 1794.

SAN CARLES

SAN CARLES *EL FILIPI*. Paquebot construït a les Filipines:

- 1788 explora Alaska.
- 1789 ajuda a establir el Fort de Nootka sota el comandament d'en Martínez.
- 1790 torna a Alaska sota el comandament d'en Salvador Fidalgo.
- 1791 explora l'Estret de Joan de Fuca juntament amb el STA SATURNINA. Comandants Narvaez i Saavedra.
- 1793-1794 ancorat al Port de Nootka.
- 1795 ajuda amb el transport dels homes quan es cedeix el Fort de Nootka Sound als anglesos.

SANTIAGO

Santiago o "Nova Galícia". Fragata de 225 tns i 82 peus de llargada. Va ésser el primer vaixell a navegar per les costes de la Columbia Britànica l'any 1774 sota el comandament d'en Joan Perez Hernandez. Va a tornar a fer el mateix viatge l'any 1775. Aquest vaixell va ésser construït al Dep. Marítim de San Blas (Mèxic).

CONCEPCIÓ

Concepció o "Sant Maties". Fragata de 400 tns. construïda al Realejo (Mèxic) i que va arribar al Departament Marítim de San Blas l'any 1788. L'any 1790 comandada per Francisco de Eliza i amb el capità Pere d'Alberní i la primera companyia dels Voluntaris Catalans, va fer el viatge de San Blas a Nootka Sound per a reconstruir el Fort de Nootka Sound, i vigilar-lo durant dos anys.

DESCUBIERTA i ATREVIDA

DESCUBIERTA i ATREVIDA. Goletas construïdes a Cadis (Espanya) formant part de l'expedició d'en Malaespina que dona la volta al món. Felip Bauza viatja en aquesta expedició. Arribant a Nootka Sound l'any 1791.

Descripció dels vaixells:

- **Balandra**, vaixell amb un pal.
- **Corbeta**, vaixell ràpid, de 100 a 300 tns.
- **Fragata**, vaixell de guerra amb 3 pals i 60 canons, de 1.500 a 2.000 tns.
- **Goleta**, vaixell petit o veler de 2 o 3 pals.
- **Paquebot**, vaixell molt petit.

Annexos B

El Chief Maquinna

Dibuix del Chief Maquinna cap de de la nació NUU-CHAH-NULTH (Nootka) de les Primeres Nacions de Canada. Va ser fet pel valencià Tomas de Suria el 1791 durant l'expedició del Malaspina.

Es pot veure a aquest Cap amb un barret de cap d'artesanía fet pels nadius amb escorça de cedre i fibres d'arrel de "picea", decorat amb una representació de la caça de la balena.

El dibuix es conserva al Museu d'Amèrica de Madrid (Espanya).

Vaixell Santiago

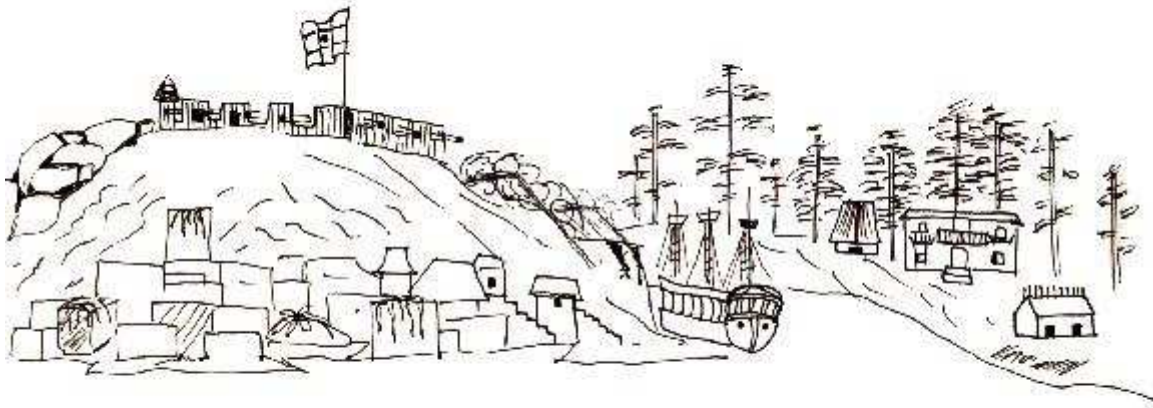
Dibuix de la Royal Canadian Mint

Uniforme

Dibuix de un soldat dels Voluntaris de catalunya fet per David Rickman de Parks Canada i exposat al museu de la Civilització de Hull.

Fuerte San Miguel

VISTA DEL FUERTE ESPAÑOL EN NOOTKA SOUND

Carmen Ortega

Dibuix de la fortificació de Nootka Sound.

El dibuix del fort esta fet per Na Carme Ortega, basat en un dibuix d'en José Cardero del museu d'Amèrica de Madrid.

Conferencia d'Angelina Miró al Vancouver Museum, del 9 de març de 2002. (Anglès)

Celebration at the Vancouver Museum - March 9th, 2002

An homage to the life of Pere Alberni was held on Saturday March 9th at 7:00pm at the Vancouver Museum. March 11th, which has been officially proclaimed Pere d'Alberni Day by the Province of British Columbia, will mark the bicentenary of the death of Pere Alberni.

At the celebration, attendees had the opportunity to explore the Nootka: Return to a Forgotten History exhibit at the Vancouver Museum, followed by a lecture with guest speaker René Chartrand, a Military Historian and former Chief Curator at Parks Canada.

Ms. Angelina Miró, the Casal Català de Vancouver's coordinator of the celebration, made the following speech:

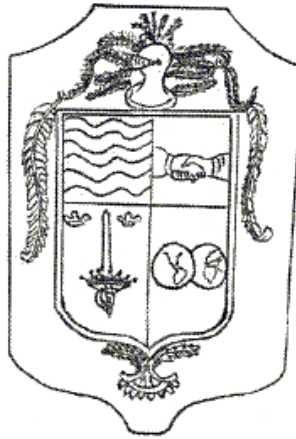
THE ORIGINS

Pere d'Alberní i Texidor was born on January 30, 1747 to a noble family, in the city of Tortosa, Catalonia, Spain. As all good Catholics back in those days, he was baptized practically as soon as he was born, (Since many newly-borns died suddenly in those days, the parents usually rushed to baptize them for fear that his soul would forever remain in the purgatory) in the Cathedral of Tortosa with the names "Pere, Jaume, Tomas, Joaquim, Josep".

His mother was Maria Ines Texidor and his father was Jaume d'Alberní i Antolí. His father was a notary public in Tortosa, a title that had been passed on from generations dating back to the 1600s. His father had also been granted the prestigious title of Honourable Citizen of Barcelona. Maria and Jaume had seven children: Five boys and 2 girls. The oldest brother Josep Antoni, and in accordance to Catalan civil law, was named heir to the Alberní state. This also included the right to use the title of Notary Public. The remaining siblings received a small amount of money. For this reason, the rest of the brothers joined the military service. One brother – Gerònim, went to the Regiment of Cordoba; the other two – Joan Bautista and Jaume Pascual, joined the Foreign Volunteer Regiment. One of the sisters became a nun. In those days, if you were not lucky enough to be named heir to an estate, the only future was in joining the military or the church. In Pere's case, he opted for joining the military. He joined Spain's Second Regiment of the Light Infantry in July 17, 1762. At this time, he was only 15 years old and he remained with this regiment for five years, after which he joined the Free Company of the Volunteers of Catalonia (La Compañía Franca de los Voluntarios de Cataluña), the one with destination to America.

The Alberní family lived in a house, which was located in the centre of the city on a street named Plaça del Replà. The Alberní children had a happy childhood. They spent a lot of their time playing and swimming in the Ebro river, which crosses the entire city, and on occasions they even walked up to the Castle of Suda and played "moors and Christians" – the Christians of course, being the good guys. Like many families living in Catalonia in the 18th century, at home Pere and his siblings always spoke Catalan-Tortosi with their parents and with each other, while at school, the children were educated in Spanish.

Being a noble family, the Albernis had a sepulcher (or tomb) in the Cathedral of Tortosa. On the tomb one can, to this day, see the Family's Coat of Arms and it is quite interesting. The upper left hand quarter has waves of water. The waves of water represent a brave spirit as well as loyalty to the sovereign (king). The upper right corner, has an image of two shaking hands. This represents friendship. The lower left corner has the sword and 3 crowns of the Aldanas. The sword represents justice and sovereignty of lineage. And finally, and perhaps the most interesting image is in the lower right corner, where one can see two superimposed spheres or medallions. One could interpret the spheres to signify the two hemispheres of the world or the New and Old Worlds coming together.

In many ways, the images found in the Alberní Coat of Arms, are symbolic of the work that Pere d'Alberni did throughout his life. He was sent to travel across the seas to the New World, where he befriended many helping to bring the New and Old Worlds together. Always of course, maintaining his loyalty to the King.

TORTOSA

The city where Pere d'Alberní was born, Tortosa is located in the province of Catalonia in the Northeast of Spain and it is over 2000 years old. Its first inhabitants were the Iberians, followed by the Romans (Dertosa), then by the Visigoths. In the times of the Visigoths, Tortosa became a very cosmopolitan city, flourishing with the influence of three major cultures – the Hebrew, Latin and Greek. When the Moors (Arabs) invaded Tortosa in 717, they began to promote culture and commerce. Tortosa was for centuries a very important port where wheat, salt and oil were shipped to Naples and Sicily. In order to protect the city from attacks, the Moors (Arabs) built a wall around Tortosa and also built the Castle of Suda, which became, as mentioned, one of the Alberni children's favourite playgrounds.

In 1149 Tortosa was reconquered by the Christians, Ramón Berenguer IV, and in the 13th and 14th century they began the construction of the beautiful Gothic buildings such as the Cathedral, "La Lonja", and the Episcopal Palace, where in its archives one can find the most important church's documents of the middle ages.

Today, Tortosa is a beautiful city. The Flag and Coat of Arms of the city are a castle with a red background. The mythological beast of Tortosa is a dragon called "Cucufera". Tortosa has the Virgin of the Ribbon and the Order of the Axe to give to a lady that does something nice for the city.

In order to honour Pere d'Alberní's birthplace, in 1989, an exchange of flags took place between the city of Port Alberni and Tortosa. Ever since, the City Hall of Tortosa flies the flag of Port Alberni each January 30th. Port Alberni flies the flag of Tortosa each summer. In 1991, the crew of Juan Sebastian El Cano visited Port Alberni and unveiled two plaques from the Government of Spain and one from the Catalan government dedicated to Pere d'Alberni. In December 1994, the mayor of Tortosa visited Port Alberni for the first time and held a meeting and exchanged presents with the mayor of Port Alberni.

HIS LEGACY

Pere d'Alberni was a forty-year-career Spanish officer, he left an important legacy in Mexico, California and in British Columbia. He was in charge of the Volunteers of Catalonia in: Sonora, Nayarit, Guadalajara, Nootka Sound, Veracruz and the four military garrisons of California. The city of Port Alberni, in Vancouver Island, is named after him. He also has a street (Alberni Street) named after him in Vancouver and in Tortosa.

When Alberni first joined the army as a cadet in July of 1762, he was sent to fight the campaign against Portugal. Five years later, in 1767, he joined the Free Company of the Volunteers of Catalonia, an independent military unit. This time his mission would take him further from his native Spain. He was sent

on a transatlantic journey with destination to the Spanish Colony of New Spain (now known as Mexico). The objective of this mission was to defend the northern frontier of New Spain from natives' insurgencies (Provincias Internas del Norte de Nueva España). These provinces ran from Guanajuato to New Mexico and from Sonora to Texas. (Visitador Galvez, Marques de Ruby y Teniente General Juan Villalba, they were the ones that asked the Metropoli to sent the Company to help).

On May 27, 1767, Alberni with the Free Company of the Volunteers of Catalonia (Migueletes), began his journey to Veracruz, Mexico from the Port of Cadiz, Spain. The Company was comprised of 98 soldiers under the command of Captain Callis and three other Officials: Pere Fages, Pere d'Alberní, and Estevan de Vilaseca. They arrived to their destination in August of that same year.

After Veracruz, the Company was destined to Guayma, where they arrived on April 1768, after having crossed Mexico City, Tepic, and San Blas. The trip took almost one year from Barcelona to Guayma

Shortly after arriving to Guayma, the Callis's men, under the command of Coronel Domingo Elizondo, were sent to the Mexican province of Sonora to fight against the rebel natives (Pima and Seris) and participate in the seven invasions of Cierro Prieto. After successfully finishing this campaign, Alberni and the rest of the Company was sent to Mexico city and Guadalajara after that Alberni was for seven years commander in the province of Nayarit

In 1772 the Company was divided in two: the first and the second one.

In 1782, Captain Callis died and Alberni was named Captain of the First Company of Volunteers and Pere Fages, his friend and fellow Catalan, was already Captain of the Second Company. Captain Fages en his men were from 1769 to 1774 in California under the commander of Gaspar de Portola. Pere Fages and Pere d'Alberni were the two great "PERES" of The Volunteers of Catalonia.

In 1789 he received an order from the Viceroy of New Spain to be ready to travel the Northwest Coast with his Company. They departed on January of 1790 with de Eliza's expedition and they arrived at Nootka Sound on April of the same year. His mission was to rebuild the Fort and look after the Spaniards living in the Spanish Fort at Nootka Sound. He was there from 1790 to 1792. (2 years and 10 months)

The only blemish on his perfect military record of 40 years, was that he was placed under house arrest for 70 days. This happened on his way to Nootka Sound, for defending the rights of his men to be adequately dressed and armed and to be paid all the back-pay they were owed. Maybe for that reason, he did not get the job as Governor of California later on.

Alberni is the first known gardener of BC and of the Northwest Coast. He kept a meticulous record of the best crops that grew in the soil of the Northwest Coast. He was also known for his ability to brew beer from certain coniferous trees. He kept a detailed record of the climate in Nootka Sound making him the first weatherman of BC. He also acted as a linguist by recording approximately 633 words of the language of first nations of Nootka Sound and translating them into Spanish.

To gain the friendship of local Chief Maquinna he wrote the lyrics of a song and dedicated it to him. He then made his soldiers sing it every time they marched:

Maquinna, Maquinna, Maquinna
Is a great prince and our friend
Spain, Spain, Spain
Is a friend of Maquinna and Nootka.

When he left Nootka Sound he was named "Commander of Arms and Governor of Nootka" by the Spanish Monarchy. Everybody missed him greatly including Chief Maquinna who for a two years and 80 days had been his best friend.

The Spanish explorers Alejandro Malaespina, Bodega y Quadra (The 1792 Expedition of Limits), and the naturalist-scientist and author of Noticias de Nootka, José Mariano Moziño, all praised the skills and achievements of Alberni during his time in Nootka.

In July 1792, he was named Lieutenant Colonel and after his assignment in Nootka, he was sent to the Castle of San Juan de Ulúa (8 months), in Veracruz/Mexico as commander of the Fort and as Lieutenant –Coronel of the King for the Plaza de Veracruz. After that Alberni was in Guadalajara for two

years. On April of 1796 he moved with his company (72 men) to California to take care of the Spanish military garrisons of San Francisco, Monterrey and San Diego. He founded a town called Villa Branciforte (later known as Santa Cruz). In 1800 he became the overall commander of the four military garrisons that Spain had in the whole of California (San Diego, San Francisco, Monterrey and Santa Barbara) and also Interim Governor of California in 1800.

Alberní died of dropsy at the age of fifty-five in Monterrey, California on March 11, 1802. He was buried at the Royal Chapel of San Carlos in Monterrey. Today, his remains probably lie under the highway that was built nearby some years ago, because his tomb had never been found.

Alberní's will, dated December 16, 1801, leaves everything to his beloved wife, Juana Velez, a native of Tepic, Mexico. Unfortunately the only daughter they had died before him. Sargent Joaquin Tico from the V.of C. was in charge of his will.

POEM in Catalan and Spanish

Voluntaris catalans,
Tropa ligera y galana;
El floret dels catalans.
La ciutat fa anar a campanya.
Voluntaris catalans,
Tropa ligera y galana;
A la guerra, fadrinets,
Que la ciutat nos demana.

The Volunteers of Catalonia were not just military men they were settler and explorers too and I think that they still need to be recognize by Spain for all their hard work in America.

Angelina Miró
Coordinadora de la Comissió del Bicentenari de la mort de Pere d'Alberní.

“Celebrar la mort vol dir simplement una excusa per recordar aquells que han deixat una poderosa empremta en la historia”

Isabel-Clara Simó